

Vanhempi lapsen tietosuojaan ja mediataitojen tukena

Rauna Rahja, mediakasvatuksen suunnittelija,
Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Paula Aalto, mediakasvatuksen suunnittelija,
Mannerheimin Lastensuojeluliitto

*Vanhemman vastuu ei ole kuitattu yhdellä opastuksella.
Lapset kasvavat ja palvelut muuttuvat.
Harjoitelkaa yhdessä säännöllisesti!*

Vanhempi lapsen tietosuojaan ja mediataitojen tukena

Lapsen oikeuksien toteutuminen digitaalisessa maailmassa on tasapainoilua lapsen osallisuutta tukevien ja suojaa turvaavien oikeuksien välillä. Mediakasvatus on nykyään tärkeä ja entistä ajankohtaisempi osa arkea ja kasvatusta. Sen tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten toimijuutta mediakulttuurissa sekä tukea mediataitoja ja osallisuutta yhteiskunnassa, jota digitalisoidaan kovaa vauhtia. Tietosuojaan kontekstissa mediataidoilla tarkoitetaan paitsi netinkäyttöön liittyviä teknisiä ja turvataitoja, myös muiden oikeuksia kunnioittavia vuorovaikutustaitoja. Vanhemmilla ja huoltajilla on keskeinen rooli siinä, miten lapsi saa verkkoympäristöissä osakseen sekä turvaa että mahdollisuuksia.

Lapsen kehittyminen, taitojen karttuminen ja kasvu itsenäistyväksi nuoreksi tapahtuu yksilöllisesti. Kuten mediankäytön tavatkin, myös lasten ja nuorten tuen tarpeet netin ja median käytössä ovat yksilöllisiä. Jokaisen lapsen ja nuoren kanssa on kuitenkin hyvä säännöllisesti käsitellä tietosuojaan ja turvalliseen netinkäyttöön liittyviä kysymyksiä. Tietosuoja on kokonaisuus, joka syntyy monen eri tahon vastuullisesta toiminnasta.

Vanhempi on tärkeä tuki lapsen kasvussa toimijaksi, joka tuntee omat oikeutensa ja vastuunsa ja kunnioittaa muiden oikeuksia myös verkossa. Vastuu lapsen oikeuksien toteutumisesta, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta digitaalisissa ympäristöissä on ensisijaisesti lapsen huoltajalla, mutta tiettyjä velvollisuuksia on myös viranomaisilla, yrityksillä ja kansalaisyhteiskunnalla laajemminkin. Mediataidot ovat tärkeitä kansalaistaitoja myös lapsille ja nuorille. Ne suojaavat ja auttavat heitä toimimaan turvallisesti ja fiksusti digitaalisissa ympäristöissä.

Kasvua ja vuorovaikutusta digitaalisissa ympäristöissä

Erilaiset mediasisällöt ovat nykyään entistä vaivattomammin myös lasten ja nuorten saatavilla teknologisen kehityksen, laitteiden yleistymisen ja käytön helpottumisen ansiosta. Turvallinen kasvu näissä ympäristöissä edellyttää kuitenkin mediakasvatusta. Monen lapsen mediankäyttö alkaa jo varhain osana muun perheen ja vertaisten mediankäyttöä¹. Lapsen mediataidot kehittyvät lähiyhteisön, perheen ja vertaisten parissa itse ja yhdessä pohtien ja kokeillen.

Lapsen kasvaessa mediankäyttö muuttuu vähitellen itsenäisemmäksi ja muut taidot kuten luku- tai kielitaito vaikuttavat siihen, millaisia sisältöjä lapselle verkossa aukeaa. Esimerkiksi kouluiässä lapsen arkeen tulee usein myös omia laitteita², joiden myötä käyttömahdollisuudet ja vuorovaikutuksen piiri laajenevat. Viimeistään tässä vaiheessa tarvitaan jo suojaa antavia mediataitoja. Vertaisilla on myös vaikutusta lapsen mediankäytön tapoihin. Aikuista tarvitaan kuitenkin kasvun tukena ja hyvinvoinnin varmistajana lapsuuden ja nuoruuden myöhemmissäkin vaiheissa. Mediataitojen oppimista voi verrata esimerkiksi pyörällä ajamisen harjoitteluun.

Kaverit ja vuorovaikutus ovat iso osa lasten ja nuorten medioiden käyttöä.

1 Noppi, Elina (2014)

2 Merikivi, Jani et al. (2016), DNA:n koululaistutkimus (2018)

Netissä, sosiaalisessa mediassa, peleissä ja mediakulttuurissa ylipäänsä testataan erilaisia identiteettejä, syvennetään olemassa olevia ystävyys-suhteita ja luodaan uusia, tehdään omia mediasisältöjä, saadaan tietoa, seurataan esikuvia, vaikutetaan, osallistutaan ja saadaan vertaistukea. Lapsille ja nuorille sosiaaliset median palvelut ja peliympäristöt ovat yksi paikka muiden joukossa viettää aikaa vertaisten ja kavereiden kanssa. Keskusteluja käydään niin peleissä kuin sosiaalisen median alustoilla, yleensä pienemmissä ja yksityisissä ryhmissä, joissa viestintä on usein spontaania ja monimuotoista. Digitaaliset ympäristöt liittyvätkin monin tavoin ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin ja toimintaan.

Sosiaalisen median kanavat ja digitaalisen vuorovaikutuksen alustat eivät ole erillään lasten ja nuorten muusta sosiaalisesta elämästä. Sosiaalisen median palvelujen välityksellä vaihdetaan kuulumisia ja mielipiteitä, iloja ja suruja. Osalle verkko on myös tärkeä arena oman osaamisen tai ajatusten esille tuomiseen tai peräti harjoittelulle tulevaisuuden haaveammattia varten.

Tietosuojaa mediataidoilla

Monelle lapselle ja nuorelle netinkäyttö tarkoittaa ennen muuta sosiaalisia vuorovaikutustilanteita. Vuorovaikutus- ja tunnetaidoilla, tilannetajulla ja harkinnalla voidaan ehkäistä ikäviä nettikohtaamisia, kiusaamista tai tietojen leviämistä. Usein nettikiusaamistapauksissa on saatettu rikkoa myös toisen yksityisyydensuojaa. Ikävät nettikokemukset eivät aina suinkaan liity sovelluksen tai palvelun ominaisuuksiin vaan siihen, että käyttäjät eivät noudata sovitutuja sääntöjä tai ohjeistuksia.

Verkkoympäristöihin liittyy riskejä, ja lasten ja nuorten oikeuksia voidaan rikkoa myös netissä. Netinkäyttäjän oikeutta yksityisyyteen ja kunnian ja maineen suojaan uhkaavat usein toiset netinkäyttäjät toiminnallaan. Loukkaavien tai kunniaa ja mainetta halventavien tietojen, kuvien tai muun materiaalin luvatta levittäminen ja jakaminen ovat paitsi netissä tapahtuvaa kiusaamista, mahdollisesti myös yksilön yksityisyyttä loukkaavia tekoja.

Lapsen ja nuoren kanssa kannattaa jutella siitä, miten omalla toiminnallaan netissä voi edistää omaa ja muiden hyvinvointia ja myönteistä ilmapiiriä. Omien rajojen asettaminen ja toisten rajojen kunnioittaminen sekä yksityisyyden ja julkisuuden ymmärtäminen ovat tärkeitä taitoja digitaalisen aikakauden kasvatille. On hyvä vahvistaa lapsen ja nuoren kykyä kieltäytyä epämuukavalta tuntuvasta nettivuorovaikutuksesta. Kenenkään ei pidä joutua jakamaan mitään tietoja tai kuvia painostuksen alla. Lapsen kanssa kannattaa keskustella siitä, miten tällaisista tilanteista pääsee pois, ja neuvoa heitä kertomaan ikävistä yhteydenotoista vanhemmalle tai muulle luotettavalle aikuiselle.

On tärkeä pohtia yhdessä lapsen ja nuoren kanssa, minkälaisia asioita itsestä ja muista saa verkossa jakaa. Jos lapsi käyttää sosiaalista mediaa, on hyvä jutella myös netissä tarvittavista kaveritaidoista ja reilusta toiminnasta muita kohtaan. Esimerkiksi toisten kuvia jakaessa on aina hyvä kysyä kuvissa esiintyvältä lupa. Yhtä lailla lapsen kanssa voi keskustella siitä, millaista tietoa ja kenelle tulee jakaneeksi toisista, jos esimerkiksi merkitsee kavereita omiin julkaisuihin tai kuviin. Jokaisen on hyvä saada itse päättää ja määrittää, millaisia asioista omasta elämästä netissä julkaistaan. Netissä tarvittavaa empatiataitoa on myös se, että osaa ennen julkaisemista asettaa itsensä toisen

asemaan ja pohtia omien tekojen seurauksia toisille. Toisten yksityisyydensuojan huomioiminen ja kunnioittaminen on jokaisen netinkäyttäjän vastuulla.

Tietosuoja on kokonaisuus, josta huolehditaan yhdessä

Oikeus yksityisyyteen, turvaan, sananvapauteen ja osallisuuteen on Suomen perustuslaissa säädetty ja osa jokaiselle lapselle turvattuja ihmissoikeuksia. Vanhempi tai huoltaja on vastuussa lapsen ja nuoren elämää koskevista suurista päätöksistä. Osa näistä päätöksistä vaikuttaa myös lapsen osallisuuteen ja suojeluun nettiympäristöissä.

Tietosuojan ja netinkäytön näkökulmasta lapsella tulee olla mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi siihen, minkälaisia tietoja, kuvia ja sisältöä hänestä julkaistaan. Pieni lapsi ei vielä osaa ilmaista mielipidettään eikä ymmärrä netin ulottuvuuksia aikuisen tavoin. Tällöin harkinta julkaisusta on aikuisen vastuulla myös lapsen hyvinvoinnin ja oikeuksien näkökulmista.

Arjessa vanhemman on hyvä pohtia millaisia asioita, tietoja tai kuvia lapsestaan jakaa itse käyttämässään palveluissa ja miten laajalle yleisölle ne saattavat levitä. On eri asia, jakaako kuvia tai kuulumisia esimerkiksi perheen sisäisissä viestiketjuissa tai luotettavien tuttujen keskinäisissä ryhmissä kuin netin laajemmilla foorumeilla tai julkisissa sosiaalisen median profiileissa. Vanhemman tai minkään muunkaan tahon ei tulisi julkaista lapsesta arkaluontoisia tietoja tai kuvia.

Kuulemalla ja huomioimalla lapsen näkemyksiä paitsi toteutetaan lapsen oikeuksia, myös vahvistetaan lasten ja nuorten toimijuutta digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Lasta koskevassa nettijulkaisemisessa lapsen edun on aina oltava etusijalla.

Näkökulmia yleiseen tietosuoja-asetukseen

Tietosuojaan liittyvällä lainsäädännöllä on vaikutusta myös verkkopalvelujen ja sosiaalisten medioiden käyttöehdoissa määriteltyihin ikärajoihin ja lasten henkilötietojen käyttöön. Mikäli lapsi haluaa käyttää verkkopalveluja, kuten sosiaalisen median palveluja, hän tarvitsee siihen uuden tietosuoja-asetuksen nojalla vanhemman tai huoltajan suostumuksen, sillä palveluissa käytetään lasten henkilötietoja.³ Suomessa vanhemman suostumus palvelun käytölle tarvitaan alle 13-vuotiailta. Tarkkaan ottaen ikäraja koskee suostumuksen antamista henkilötietojen käsittelyyn. Ikärajaa nuoremmat voivat käyttää palveluita huoltajan suostumuksella, jos palvelun omat käyttöehdot sen sallivat. Vanhemman suostumuksen saaminen on oltava mahdollista tarkistaa, esimerkiksi vanhemman sähköpostiosoitteeseen lähetettävällä varmistusviestillä.

Lapsella ja nuorella on oikeus saada tietoa ja tukea erilaisissa kysymyksissä. Tietosuoja-asetuksen johdannossa lapsen oma tiedonhankinta ja tuen saamisen mahdollisuus verkkoympäristöissä on huomioitu erityisesti tarjottaessa lapsille suunnattuja ennaltaehkäiseviä palveluja tai neuvontapalveluja, joita lapsen tulee olla mahdollista käyttää ilman vanhempainvastuunkantajien suostumusta.

3 EU 2018. https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/data-protection-online-privacy/index_fi.htm

Tietosuoja kannattaa ajatella kokonaisuuden kannalta. Tietosuoja voi tarkastella nettipalvelujen käyttäjän tai asiakkaan näkökulmasta ja siitä käsin, millaista tietoa esimerkiksi yritykset keräävät palvelujensa käyttäjistä. Laitteiden ja sovellusten yksityis- ja tehdasasetuksia säätämällä voi osaltaan vaikuttaa siihen, mitä tietoja itsestään antaa. On hyvä harkita esimerkiksi paikkatiedon jakamista ja luvan antamista palvelulle sisältöjen jakamiseen toisissa palveluissa.

Lasta kannattaa kannustaa tutustumaan palvelujen käyttöehtoihin yhdessä vanhemman kanssa ennen omien tietojen lähettämistä tai palveluun rekisteröitymistä. Käyttöehtoihin perehtyminen aika ajoin toimii myös tarpeellisuutena muistutuksena tietosuojan ja omista tiedoista huolehtimisen tärkeydestä. Käyttöehtojen lisäksi on suositeltavaa tutustua myös palvelujen yksityisyyskäytäntöihin ja tietosuojaselosteisiin (engl. privacy policy). Niiden tarkoituksena on informoida rekisteröityjä. EU:n yleinen tietosuoja-asetus edellyttää, että lapsille suunnatuissa palveluissa informoinnin tulee olla lapsille ymmärrettävää. Käyttöehtojen ja tietosuojaselosteen lisäksi osassa palveluja voi olla myös erilaisia yhteisösääntöjä, jotka viittaavat palvelun omiin käytöissäntöihin, kuten moderointikäytäntöihin.

Käyttöehdot eivät kuitenkaan aina ole tavalliselle netinkäyttäjälle selkeitä tai helppolukuisia, ja yleensä ne ovat lähtökohtaisesti palveluntarjoajan näkökulmasta laadittuja. Useimmiten käyttäjä sitoutuu noudattamaan käyttöehtoja ottaessaan palvelun käyttöön. Käyttöehdot turvaavat palveluntarjoajaa eri tilanteissa, mutta on hyvä pohtia lapsen ja nuoren kanssa, mitä ne tarkoittavat palveluntarjoajan ja toisaalta käyttäjien ja heidän toimintansa kannalta. Mikä on sallittua, mikä puolestaan ei?

Uudessa EU:n tietosuoja-asetuksessa edellytetään henkilötietojen käsittelyn kuvaamista tavalla, joka on lapselle helppolukuista ja selkeää ymmärtää. Palveluiden tulee kertoa, mihin kerättäviä henkilötietoja käytetään. Vanhemman tai lapsen aktiivinen kansalaisuus netissä voi olla myös tällaisen ymmärrettävän ilmaisen peräänkuuluttamista ja palautteen antamista palveluille tai tietosuojavaltuutetulle, mikäli tietosuoja herättää kysymyksiä. Käyttöehtojen ohella on hyvä muistaa, että lait pätevät myös verkkoympäristöissä.

Tietosuoja kannattaa ajatella myös oman toiminnan näkökulmasta. Turvallisuutta voi edistää netissä myös omalla harkinnalla. Hyvä perussääntö on, ettei omia henkilötietoja, kuten puhelinnumeroa tai valokuvaa, kannata lähettää tuntemattomille. Henkilökohtaisten tietojen ja kuvien lähettäminen lisää riskiä päätyä esimerkiksi henkilötietojen levityksen, asiattomien huhujen, petoksen, huijauksen tai kiristyksen kohteeksi. Ylipäänsä omia henkilötietoja on hyvä olla antamatta turhaan millekään taholle, sen enempää palveluntarjoajalle kuin toiselle yksityishenkilöllekään, jos tietojen antamiselle ei löydy selvää syytä, tarkoitusta tai velvollisuutta.

Palvelut keräävät käyttäjistään erilaisia tietoja omiin tarkoituksiinsa, mutta ihmiset jakavat henkilötietojaan myös itse, tiedostaen tai tietämättään. Tekeillä haun netin hakupalveluissa omalla nimellä voi saada käsityksen, kuinka laajalti tietoa itsestä on saatavilla verkossa. Millaista tietoa vanhemmasta tai lapsesta voi saada netin kautta selville esimerkiksi eri sosiaalisen median kanaville jaettuja tietoja tai kuvia yhdistelemällä? Asetuksista huolehtimisen ja oman toiminnan harkitsemisen lisäksi kansalaisten tietosuojan turvaksi on luotu lainsäädäntöä, kuten juuri tuore EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja siihen

liittyvät kansalliset lainsäädännöt.

Vanhempi fiksun mediankäytön esimerkkinä

Mediataitojen kehittymistä tukevalle aikuiselle tarjoutuu monia rooleja. Yhtäältä hän on lapselle mediankäytön mahdollistaja ja erilaisiin välineisiin ja monipuolisiin sisältöihin tutustuttaja. Toisaalta hän on turvan antaja ja esimerkki muita huomioivasta mediankäytöstä ja verkossa toimimisesta. Tärkeä on myös kriittisen harkintakyvyn ja mediataitojen tukijan rooli, josta käsin aikuisen on mahdollista olla lapselle niin teknisenä, tietoa antavana kuin eettisenäkin tukena.

Muuttuvat mediat ja teknologiat voivat asettaa vanhemmuudelle ja kasvattajille erilaisia haasteita, sillä uusia sovelluksia, pelejä ja sisältöjä tulee jatkuvasti ja niiden tietosuojakäytännöt voivat muuttua. Jokaista uusinta sovellusta ei kuitenkaan tarvitse tuntea. Tärkeintä on olla tietoinen niistä sovelluksista, joita oma lapsi käyttää. Monissa sovelluksissa on aiemmista tuttuja elementtejä. Vanhemmalle tärkeintä on tiedostaa oma rooli mediakasvattajana ja tuntea oman lapsen netinkäyttöä.

Arkinen jutustelu lapsen tai nuoren nettimaailman kuulumisista, luotamuksellinen ja myönteinen keskusteluyhteys sekä avoin kiinnostus hänen nettimaailmaansa kohtaan luovat tärkeää pohjaa mediataitojen tukemiselle ja turvalliselle netinkäytölle. Niiden avulla vanhemmalle tarjoutuu usein myös tärkeää tietoa siitä, miten oma lapsi pärjää netissä erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä ja miten vanhempi voi parhaiten häntä tukea. Mitä paremmin aikuinen on perillä lapsen käyttämistä medioista ja palveluista ja netinkäytön tavoista, sitä paremmin hän osaa olla lapsen tukena niin lasta askarruttavissa tai huolettavissa asioissa kuin tasapainoisessa media-arjessakin.

Se miten aikuinen itse ymmärtää, käyttää ja hyödyntää medioita ja teknologiaa, toimii lapselle esimerkkinä ja mallina hahmottaa digitaalisen maailman näkökulmia. Yksi parhaita puolia digiajan vanhemmuudessa on mahdollisuus kehittyä mediataidoissa oppimalla omalta lapselta tai nuorelta uusia asioita ja iloita heidän osaamisestaan digitaalisissa ympäristöissä.

Mediakasvatus on yhteistä vastuunkantoa – lapsen ääntä unohtamatta

Vaikka kotien vastuu lapsen ja nuoren mediataidoista ja hyvinvoinnista on merkittävä, eivät lapsen oikeudet digitaalisessa maailmassa ole kuitenkaan vain yhden toimijan tai tahon vastuualue tai aikaansaannos. Yhteistyötä on mahdollista tehdä niin paikallisella kuin valtakunnallisella ja kansainväliselläkin tasolla. Kotien ja perheiden lisäksi monilla muilla tahoilla, kuten päiväkodeilla ja kouluilla, vanhempainyhdistyksillä, nuorisotyöllä, harraste-yhteisöillä, kirjastoilla, kansalaisyhteiskunnan toimijoilla, viranomaisilla, päättäjillä ja yrityksillä, on oma tärkeä roolinsa turvallisten ja vastuullisten nettiympäristöjen toteutumisessa, erityisesti lasten ja nuorten kohdalla.

Erilaisia toimijoita, näkökulmia ja menetelmiä tarvitaan, sillä mediakulttuuri tarjoaa kasvuun paljon aineksia, mutta vähemmän suuntaviivoja siihen millaiset valinnat ohjaavat lasta ja nuorta omaa ja muiden hyvinvointia tukevaan, yhteiskunnallista osallisuutta lisäävään ja eettistä asennetta kehittäväan

mediankäyttöön ja mediakulttuuriin.

Lapsen ja nuorten mielipiteiden kuuleminen ja huomioiminen ja heiltä oppiminen on keskiössä turvallista netinkäyttöä edistettäessä niin kodeissa kuin muissakin mediataitojen kehittämistä vastuuta kantavissa ympäristöissä.

Mediakasvatuksen avulla edistetään useiden lapsen oikeuksien toteutumista mediakulttuurissa ja digitaalisissa ympäristöissä. Tietosuojan ja yksityisyyden kysymykset ovat yksi tärkeä näkökulma, jota tulee käsitellä. Ne tarjoavat pohjan myös muille turvallisen mediankäytön kannalta tärkeille keskusteluille.

Vinkkejä vanhemmalle

Tutustu ja osallistu

- Ole selvillä lapsen taidoista ja tutustu hänelle tärkeisiin sisältöihin, palveluihin, peleihin ja sovelluksiin.
- Osallistu lapsen mediatekemiseen, ja harjoittele netinkäyttöä yhdessä.

Sopikaa säännöistä

- Sopikaa yhdessä netinkäytön pelisäännöistä ja millaisia käytäntöjä on esimerkiksi uusien sovellusten tai mobiilipelien käyttöönoton osalta. Jutelkaa lapsen kasvaessa siitä, millaiseen tekemiseen netissä pitää kysyä lupa ja millaiset asiat alkavat jo sujua turvallisesti.
- Kerro lapselle, miten huolehtia omasta tai kodin laitteista. Käykää läpi, minkälainen on turvallinen salasana. Salasanoja on myös hyvä säännöllisesti vaihtaa, erityisesti tietomurron sattuessa. Muistuta, ettei salasanaja tule jakaa verkossa muille käyttäjille.

Perehtykää palvelujen tietosuojaselosteisiin, käyttöehtoihin ja asetuksiin

- Tutustu lapsen tai nuoren kanssa palveluiden ja sovellusten tietosuojaselosteisiin ja yksityisyyskäytäntöihin ja käyttöehtoihin. Ehdot voivat muuttua esimerkiksi päivitysten yhteydessä. Myös palvelujen ja sovellusten omat asetukset on hyvä tarkistaa. Samoin uusia laitteita hankkiessa on syytä tarkistaa laitekohtaiset oletus- ja yksityisyysasetukset, kuten paikkatietojen jakaminen. Huomioi myös, mitä eri palvelut toteavat ikärajoista tai vanhempien suostumuksesta.
- Keskustele lapsen kanssa siitä, miksi erilaiset palvelut keräävät tietoja, ja pohtikaa asiaa myös kriittisesti. Moni lapsen käyttämä nettipalvelu tai mobiilipeli voi esimerkiksi olla maksuton käyttäjälleen. Käyttäjistä kerättyjen tietojen myyminen mainostajille on kuitenkin yksi yritysten ansaintatapa.
- Muistuta, ettei lapsen pidä antaa omia henkilötietojaan ilman syytä. Uutta sovellusta ladatessa voi tarkistaa, mitkä tiedot ovat välttämättömiä antaa ja minkä vuoksi. Moni sosiaalisen median palvelu kysyy esimerkiksi käyttäjän nimeä, mutta ei välttämättä edellytä oikean etu- ja sukunimen antamista, vaan pikemminkin kyse on käyttäjänimestä. Jos oikeaa nimeä ei edellytetä, voi alaikäisen kanssa pohtia, tarvitseeko sitä antaa.
- Pohdi lapsen kanssa algoritmien toimintalogiikkaa ja sitä, miten ne

vaikuttavat omaan netinkäyttöön. Miten seuraavia sisältöjä ehdotetaan katsottavaksi tai miten hakutulokset muokkautuvat?

Harjoitelkaa omien tietojen hallintaa

- Tarkista, että lapsi osaa tarvittaessa poistaa omia sisältöjään tai tietojaan verkosta tai sosiaalisesta mediasta. Jos muut ovat jakaneet ikäviä sisältöjä itsestään, on tilanteet syytä tallentaa esimerkiksi kuvakaappauksin ja ilmoittaa asiasta palvelun ylläpitoon. Varmista, että lapsi osaa tehdä ilmoituksia loukkaavista sisällöistä, mutta kannusta häntä myös puhumaan niistä.
- Lapsen kanssa on hyvä käydä läpi, kannattaako someprofiilit pitää yksityisinä vai julkisina. Yksityinen profiili on usein turvallisempi vaihtoehto esimerkiksi ikäviltä kommenteilta, seksuaaliselta häirinnältä ja muilta riskeiltä suojautumiseksi.
- On hyvä muistuttaa lasta huolehtimaan tietosuojasta ja henkilötiedoista myös niissä palveluissa, joita ei enää aktiivisesti käytä. Vanhojen tilien poistoa kannattaa harkita, jos niitä ei enää käytä.
- Iästä riippumatta kaikkien netinkäyttäjien on aina verkossa toimiessaan hyvä pitää mielessä, ettei nettiin omia tietoja tai sisältöjä ladatessa tai päivittäessä koskaan ole täyttä varmuutta siitä, kuinka laajalle ne leviävät ja minkä tahojen nähtäviksi ja hyödynnettäviksi ne lopulta päätyvät. Turvallisuudesta on hyvä huolehtia aina verkossa toimiessa.

Kiitokset:

Kiitokset sosiaalisen median ja koulutusteknologian asiantuntija Harto Pönkälle artikkelin kommentointiavusta.

Lisätietoa:

Tietoa ja tukea kotien mediakasvatukseen MLL:n Vanhempainnetistä

www.mll.fi/lapsetjamedia

MLL:n materiaaleja mediakasvatukseen

www.mll.fi/mediakasvatus

MLL:n valtakunnallisen kouluttajaverkoston kautta voi tilata kouluttajan vanhempainiltaan tai ammattikasvattajien tilaisuuteen tai pitämään oppilaille toiminnallista koulutusta esimerkiksi nettiin ja mediaan liittyvistä teemoista.

www.mll.fi/tilaakouluttaja

MLL:n auttavat puhelimet ja chatit

Vanhempainpuhelin ja chat

www.mll.fi/vanhempainpuhelin

Lasten ja nuorten puhelin ja chat

www.nuortennetti.fi/lasten-ja-nuorten-puhelin

MLL:n Nuortennetti

www.nuortennetti.fi

Lähteitä ja lukemistoa:

DNA:n koululaistutkimus 2018. Lapset ja pelaaminen.

www.sttinfo.fi/data/attachments/00809/614884fd-c040-4d13-ac16-211075dd264e.pdf

Euroopan komissio 2018. Can personal data about children be collected?

https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rights-citizens/how-my-personal-data-protected/can-personal-data-about-children-be-collected_en#examples

Euroopan Unioni 2018. Tietosuoja ja yksityisyys verkossa.

https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/data-protection-online-privacy/index_fi.htm

Information Commissioner's Office ICO 2018. Guide to the General Data Protection Regulation

(GDPR) <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/children-and-the-gdpr/whats-new/>

Lastensuojelun Keskusliitto 2016. Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa.

<https://indd.adobe.com/view/b831295d-ee19-4e67-a9fb-6581e1c227a4>

Lastensuojelun Keskusliitto 2016. Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa.

Yhteenveto lapsille ja nuorille suunnatun kyselyn tuloksista.

<https://indd.adobe.com/view/982bc123-595c-4ab9-a456-f21802059cef>

Livingstone, Sonia 2018. What will the general data protection regulation GDPR mean for children's

privacy and rights. <http://blogs.lse.ac.uk/mediapolicyproject/2018/05/25/what-will-the-general-data-protection-regulation-gdpr-mean-for-childrens-privacy-and-rights/>

Merikivi, Jani, Myllyniemi Sami & Salasuo, Mikko (toim.) 2016. Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikkunnasta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 184, sarja: Kenttä.

MLL:n Vanhempainnetti 2018. Lapset ja media -sivusto.

www.mll.fi/lapsetjamedia

MLL:n Nuortennetti 2018. Netti ja media.

www.nuortennetti.fi

Noppari, Elina 2014. Mobiilimukset: Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 3. Journalismin, median ja viestinnän tutkimuskeskus COMET, Tampereen yliopisto.

<http://www.uta.fi/cmt/index/mobiilimukset.pdf>

Pelastakaa Lapset ry / eNACSO. Oikeutesi tehdä valintoja netissä.

<https://www.netari.fi/ohjaustajaneuvontaa/turvallinen-netinkaytto/>

Pönkä, Harto 2018. Turvallisesti somessa ja netissä.

<https://www.slideshare.net/hponka/turvallisesti-somessa-ja-netiss>

Tietosuojavaltuutettu 2018.

www.tietosuoja.fi

Tossavainen, Tommi 2018.

<http://lapsetjamedia.fi/index.php/tietoa-kasvattajille>